

Š i f r a k a n d i d a t a :

Državni izpitni center

M 2 2 2 5 1 1 1 1

JESENSKI IZPITNI ROK

ZGODOVINA

≡ Izpitna pola 1 ≡

Obča zgodovina

Sobota, 27. avgust 2022 / 90 minut

*Dovoljeno gradivo in pripomočki:
Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik.
Izpitni poli je priložena barvna priloga.*

SPLOŠNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani).

Izpitna pola vsebuje 25 nalog. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 60. Za posamezno nalogo je število točk navedeno v izpitni poli.

Rešitve pišite z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom v izpitno polo v za to predvideni prostor **znotraj okvirja**.

Pišite čitljivo. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev zapišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z 0 točkami.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

Ta pola ima 16 strani (1–16), od tega 1 prazno.

Barvna priloga ima 4 strani (17–20).

3. Temelji za oblikovanje Združenih držav Amerike so bili postavljeni 4. julija 1776.

Za samoumevne štejejo te resnice: da so po rojstvu vsi ljudje enaki; da jim je Stvarnik dal določene neodtujljive pravice, med njimi življenje, svobodo in prizadevanje za srečo; da so bile za zavarovanje teh pravic med ljudmi uvedene vlade, pooblastila vlad pa izvirajo iz privoljenja vladavin; da je takrat, kadar katerakoli vladavina začne škodovati tem ciljem, pravica ljudstva, da jo spremeni ali odpravi ter postavi novo ...

(Vir: Brodnik, V., in drugi, 2020: Zgodovina 3, str. 16. Mladinska knjiga. Ljubljana)

- 3.1. Kako se imenuje dokument, katerega odlomek je zapisan v besedilu?
- 3.2. Pojasnite, kako se je v Združenih državah Amerike uresničevalo načelo delitve oblasti.

(2 točki)

4. »Ancien regime« je označeval francoski politični in družbeni sistem z velikimi političnimi in družbenimi razlikami.

- 4.1. S pomočjo slike 1 naštejite predstavljene stanove francoske družbe.

Slika 1: Stanovska država

(Vir: <http://pzv.splet.arnes.si/arhontologija/>. Pridobljeno: 6. 12. 2020.)

- 4.2. Navedite, po čem so se stanovi razlikovali med seboj.
- 4.3. Pojasnite, zakaj se je stan, ki ga na karikaturi predstavlja »možak s palico«, čutil zapostavljenega v tej ureditvi.

(3 točke)

5. Francoska revolucija je prinesla obračun z absolutizmom in nove politične ureditve v Franciji. Obkrožite črke pred tremi pravilnimi trditvami.

- A Leta 1789 je Ludvik XVI. po 175 letih sklical državne stanove.
- B Napad na Bastiljo 14. julija je temeljni vzrok za začetek francoske revolucije.
- C Temeljna zahteva narodne skupščine ob ustanovitvi je bila uvedba republike.
- D Revolucionarji so za ohranitev reda ustanovili narodno gardo.
- E Deklaracija o pravicah človeka in državljana je uvod v ustavo.
- F Leta 1793 je Francija postala ustavna monarhija.

(3 točke)

6. Leta 1792 je v narodni skupščini Jacques Danton spregovoril o težavah republike:

Plat zvona, ki jo bomo bili, ne bo znak za preplah, temveč znak za napad na sovražnike domovine. Da jih premagamo, potrebujemo drznost, spet drznost in vedno drznost: in Francija bo rešena.

(Vir: Antič, I., 2009: Znameniti govori, str. 114. Mladinska knjiga. Ljubljana)

6.1. S pomočjo besedila navedite, kako se je na zunanji pritisk odzvala Francija.

6.2. Pojasnite, zakaj se je proti Franciji oblikovala koalicija evropskih držav.

(2 točki)

7. Čas francoske revolucije je izkoristil Napoleon Bonaparte, ki se je leta 1804 okronal za francoskega cesarja.

Navedite pridobitve francoske revolucije, ki jih je Napoleon uzakonil v Civilnem zakoniku.

(1 točka)

8. Po zasedbi cesarskega prestola se je Napoleon usmeril v graditev imperija. Pri reševanju si pomagajte s sliko 5 v barvni prilogi.

8.1. Naštejte štiri evropske države, ki jih Napoleon ni osvojil.

8.2. Pojasnite, kako je Napoleon poskušal zlomiti odpor Anglije.

(2 točki)

9. Leta 1814 je Dunaj za več kot pol leta postal politično in kulturno središče Evrope

Rusija s svojo avtokratsko tradicijo, ki jo je posebej oblikoval car Aleksander I.; liberalna Anglija z že razvitimi demokratičnimi tradicijami in institucijami; /.../; Avstrija, najbolj poliglotska, najbolj ranljiva in zato najbolj konservativna med vsemi evropskimi velesilami; Prusija s stalnim občutkom, da je nobena od drugih sil ne spoštuje v tisti meri, kot bi to po njenem mnenju zaslužila ...

(Vir: Brodnik, V., in drugi, 2020: Zgodovina 3, str. 35. Mladinska knjiga. Ljubljana)

9.1. Navedite države, ki so imele vodilno vlogo na dunajskem kongresu.

9.2. Zapišite, katera načela so zagovarjale vodilne sile na dunajskem kongresu.

9.3. Pojasnite, zakaj je bila ustanovljena Sveta aliansa.

(3 točke)

10. V 19. stoletju so na družbeni, politični in gospodarski red evropskih držav vplivale tri velike ideologije.

Kaj natančno je bil liberalizem ni mogoče zanesljivo ugotoviti; španski častnik, ki se je upiral absolutizmu Ferdinanda II., je imel gotovo drugačne cilje kakor angleški whig, ki je hotel spremeniti sestavo spodnjega doma; nemški burš, ki je zahteval nemško enotnost na konstitucionalni podlagi, se je znatno razlikoval od ruskega plemiča, ki je hotel odpraviti tlačanstvo. Kljub temu pa je bil vsem skupen klic po svobodi, ki so jo večinoma razumeli kot osebno svobodo – svobodo zbiranja, govora, tiska – in kot osvoboditev od državne samovolje ...

(Vir: Cvirn, J., Studen, A., 2010: Zgodovina 3, str. 37. DZS. Ljubljana)

Skupni učinek čvrstih oblastniških računov, želje po uveljavitvi krepkih avtoritet v notranjosti in varnosti pred spet oživelu francosko hegemonijo ali po brzdanju ruske želje po njej je bil red, ki je bil z vidika ravnotežja in avtoritete stabilnejši od reda pred francosko revolucijo.

(Vir: Cvirn, J., Studen, A., 2010: Zgodovina 3, str. 31. DZS. Ljubljana)

Obkrožite črko pred izbrano ideologijo 19. stoletja.

A LIBERALIZEM B KONZERVATIVIZEM

- 10.1. Katera je ključna značilnost ideologije v odnosu do družbenega reda?

- 10.2. Navedite dve državi, ki sta pripadali temu bloku.

- 10.3. Zapišite, za kaj si je ideologija prizadevala na področju vladanja.

- 10.4. Pojasnite, kakšen je bil odnos ideologije do religije.

(4 točke)

11. V prvi polovici 19. stoletja so se kljub delovanju Svete alianse v Evropi začela številna narodna in liberalna gibanja. Pri reševanju si pomagajte s sliko 6 v barvni prilogi.

11.1. Naštejte pet držav, v katerih je med letoma 1815 in 1830 prišlo do revolucije.

11.2. Pojasnite, kakšne posledice je julijska revolucija v Franciji prinesla Evropi.

(2 točki)

12. Osmanska država je v 19. stoletju doživljala globoko krizo, ki so jo posamezni narodi poskušali izkoristiti za osamosvojitve izpod osmanske oblasti.

Povežite v pravilne pare tako, da na črto v levem stolpcu vpišete ustrezno črko iz desnega stolpca.

_____ 1804

_____ Miloš Obrenović

_____ 1815

_____ Đorđe Petrović Karađorđe

A prvi srbski upor

B drugi srbski upor

(2 točki)

Od nacionalnih gibanj do prve svetovne vojne

13. Narodna in liberalna gibanja so dosegla vrhunec v revolucionarnem letu 1848. Marca 1848 je revolucija zajela tudi Avstrijsko cesarstvo.

Starega kanclerja so tako rekoč pustili na cedilu in ni imel druge izbire, kot da je odstopil. Za človeka, ki je devetintrideset let vodil zunanjo politiko monarhije, je prišel čas osamljenosti. Cesarska družina se ni več zmenila zanj in na pot v izgnanstvo se je lahko odpravil le s pomočjo svojega starega prijatelja barona Rotschilda, ki je poskrbel za to, da je dobil denar.

(Vir: Cvirn, J., Studen, A., 2004: Zgodovina 3, str. 43. DZS. Ljubljana)

- 13.1. Kakšno usodo je doživel Metternich ob izbruhu marčne revolucije na Dunaju?

- 13.2. Navedite dve družbeni skupini, ki sta sodelovali v marčni revoluciji.

- 13.3. Pojasnite, kaj je določal zakon o zemljiški odvezi.

(3 točke)

14. Od začetka 19. stoletja so se v posameznih evropskih državah začele sprejemati ustave.

Obkrožite črke pred tremi pravilnimi trditvami.

- A Znotraj Nemške zveze sta imeli leta 1830 zgolj dve državi ustavo.
- B Francija je svojo prvo ustavo dobila leta 1791.
- C Ustava lahko omogoča izvedbo volitev, ki so temelj za uvedbo parlamentarizma.
- D Ustava na Saškem se je zgledovala po nizozemski ustavi.
- E Pred letom 1848 je ustavo dobila tudi Rusija.
- F Belgija je dobila svojo ustavo, ko se je rešila nizozemske nadoblasti.

(3 točke)

17. Vodilno vlogo v procesu združevanja Italije je imelo kraljestvo Piemont-Sardinija.

Viktor Emanuel II. je bil junaški, pravičen in velikodušen kralj. V času njegovega vladanja je Italija postala svobodna in neodvisna država. Zato so ga imenovali tudi »oče domovine«. Po njegovi kratki bolezni ga je italijansko ljudstvo objokovalo. V stalen spomin na svojega prvega kralja so hvaležni Italijani postavili v Rimu veličasten spomenik.

(Vir: Brodnik, V., in drugi, 2020: Zgodovina 3, str. 76. Mladinska knjiga. Ljubljana)

17.1. Navedite vladarja, ki je bil zaslužen za združitev Italije.

17.2. Pojasnite, zakaj je ravno Piemont prevzel vodilno vlogo v procesu združevanja Italije.

(2 točki)

18. Prva faza vladavine Franca Jožefa je bila v znamenju Bachovega absolutizma.

18.1. Kako še drugače imenujemo obdobje Bachovega absolutizma?

18.2. Pojasnite, kako se je Bachov absolutizem kazal v gospodarskem razvoju.

(2 točki)

19. V drugi polovici 19. stoletja je prihajalo do številnih sprememb, toda dve evropski državi, Rusija in Avstro-Ogrska, sta uvajanje sprememb zavračali. Pri reševanju si pomagajte z besediloma in s sliko 8 v barvni prilogi.

Videnje Taaffeja v odnosu države do posameznih narodov:

Že večkrat sem izjavil, da se v Avstriji ne sme pritiskati ob zid nobenega naroda. To je temelj moje politike. Toda praktičnega izvajanja nacionalne enakopravnosti ne gre razumeti tako, kot da naj bi za nacionalni razvoj vseh narodov te državne polovice uporabljali enaka sredstva in doprinašali enake žrtve. Predstavljajte si, prosim: oče ima več sinov različnih starosti. Vse enako možno ljubi. Miza je pogrnjena za vse, toda vsi ne potrebujejo za svoj zdravi razvoj vseh jedi in v enaki količini.

(Vir: Cvirn, J., Studen, A., 2004: Zgodovina 3, str. 81. DZS. Ljubljana)

Vojna velikih sil na Daljnem Krimu je prizadevala tudi naše kraje. Ljudje so jo najbolj občutili skozi pomanjkanje hrane in draginjo, nekateri pa so znali iz potreb za oskrbovanje vojske potegniti tudi dobiček. /.../ Krimsko vojno, prvi vojni spopad med evropskimi silami po Napoleonovem padcu, so povzročile osvojevalne težnje ruskega carja Nikolaja I. po turškem imperiju. Car je svoje zahteve skušal zakriti z versko preobleko in je januarja 1853 zahteval pravice pravoslavne Cerkve v svetih krajih v Palestini ter sultanovo priznanje, da je Rusija zaščitnica vseh podložnikov krščanske vere in slovanskega porekla.

(Vir: Brodnik, V., in drugi, 2020: Zgodovina 3, str. 88. Mladinska knjiga. Ljubljana)

Obkrožite črko pred izbrano državo.

A AVSTRO-OGRSKA

B RUSIJA

V obliki krajšega razmišljanja naštejite štiri narode, ki so živeli v tej multinacionalni državi, navedite vladarja, ki je državi vladal ob koncu 19. stoletja, pojasnite, kakšen je bil odnos države do manjšinskih narodov, pojasnite, kakšne spremembe je država doživela na gospodarskem področju v drugi polovici 19. stoletja, in zapišite eno pomembnejšo vojno, v katero je bila država vpletena v tem obdobju.

(5 točk)

22. Leta 1901 je E. Arnaud v listu *Independance Belge* prvič uporabil besedo pacifizem. Razložite, kaj pomeni pacifizem.

(1 točka)

23. Osmanska država se je v 19. stoletju ukvarjala z notranjimi in zunanjepolitičnimi težavami.

Ruski car Nikolaj I. je v pogovoru z britanskim veleposlanikom dejal; »Imamo bolnega moža v naročju. Bila bi sreča, če bi nam nekega dne odpadel.« Car se je pri izrazu »bolni mož« navezoval na turškega sultana Abdula Medžida I., ampak je izrek kasneje prišel v veljavo za celotno Osmansko cesarstvo.

(Vir: Brodnik, V., in drugi, 2020: Zgodovina 3, str. 98. Mladinska knjiga. Ljubljana)

- 23.1. S pomočjo besedila navedite, kakšno poimenovanje se je uveljavilo za Osmansko cesarstvo.

- 23.2. Pojasnite, kakšne interese je imela Avstro-Ogrska na Balkanu.

(2 točki)

24. Imperialistične velesile so svoj vpliv v svetu širile s pomočjo vojske, zato so vojsko na prehodu iz 19. v 20. stoletje poskušale čim bolj okrepiti.

Velesila	Število bojnih ladij	Stroški za vojno mornarico (računano glede na današnje cene v milijonih britanskih funtov)
Nemško cesarstvo	24	10,7
Avstro-Ogrska	7	2,3
Italija	3	4,7
Francija	17	11,7
Rusija	22	11,9
Velika Britanija	39	36,8
Osmanska država	1	0,5

Preglednica 1

(Vir: Brodnik, V., in drugi, 2020: Zgodovina 3, str. 111. Mladinska knjiga. Ljubljana)

- 24.1. S pomočjo preglednice 1 navedite štiri države, ki so najbolj krepile svojo mornarico.

- 24.2. Pojasnite, zakaj so države vlagale toliko denarja v mornarico.

(2 točki)

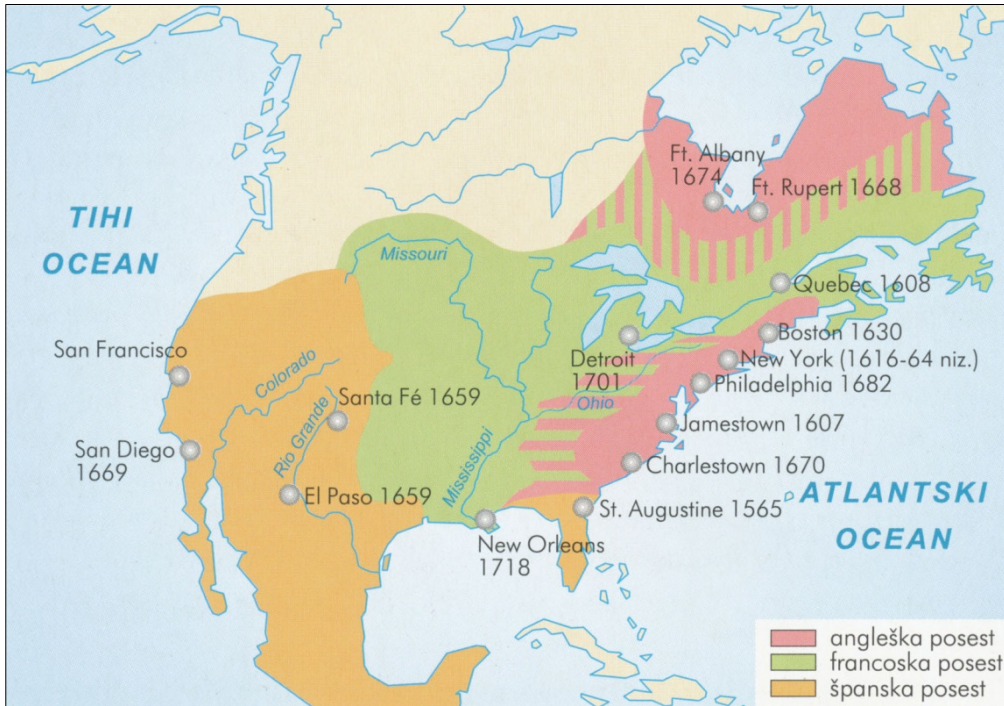
25. Naštetim dogodkom dodajte ustrezno letnico: 1773, 1793, 1804, 1821, 1830, 1867.

- _____ Izšla je knjiga Kapital nemškega filozofa in političnega teoretika Karla Marxa.
_____ Kralja Ludvika XVI. so usmrtili z giljotino.
_____ Izbruhnil je bojkot kolonistov proti davku na čaj, imenovan bostonska čajanka.
_____ Organiziran je bil kongres predstavnikov Svete alianse v Ljubljani.
_____ Napoleon se je okronal za francoskega cesarja.
_____ Belgija se je uprla nizozemski nadoblasti.

(3 točke)

Barvna priloga (k Izpitni poli 1)

Slika 4: Kolonije v Severni Ameriki

(Vir: Cvirm, J., Studen, A., 2010: Zgodovina 3, str. 13. DZS. Ljubljana)

Slika 5: Napoleonova osvajanja

(Vir: Brodnik, V., in drugi, 2020: Zgodovina 3, str. 33. Mladinska knjiga. Ljubljana)

V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite.

Slika 6: Revolucija v Evropi

(Vir: Brodnik, V., in drugi, 2020: Zgodovina 3, str. 47. Mladinska knjiga. Ljubljana)

Slika 7: Združitev Nemčije

(Vir: The Times, Atlas svetovne zgodovine, str. 216. Cankarjeva založba in DZS. Ljubljana, 1989)

